

330.59-056.26(478)

NIVELUL DE TRAI AL PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DIN REPUBLICA MOLDOVA¹

Conf. univ. dr. Aliona BALAN, ASEM
balan.a@ase.md

ORCID:0000-0003-0094-7272

<https://doi.org/10.53486/econ.2021.117.024>

Un indice important, care reflectă eficiența politicii social-economice a statului, îl constituie nivelul de trai al populației. Acest indice exprimă rezultatul dezvoltării social-economice a țării. Niciun rezultat al dezvoltării sectoarelor individuale ale economiei, oricât de mari și pozitive ar fi, nu are valoare suficientă fără anumite modificări corespunzătoare ale nivelului de trai al populației. Creșterea nivelului de trai al populației, inclusiv al persoanelor cu dizabilități, reprezintă o prioritate strategică în politica de stat a Republicii Moldova. Un mijloc de realizare a acestui obiectiv este îmbunătățirea mecanismelor macro- și micro-economice de creștere a PIB-ului. De asemenea, prezintă importanță asigurarea incluziunii economice prin intermediul distribuiri echitabile a veniturilor și diminuării inegalităților economice în vederea dezvoltării armonioase a întregii societăți. Scopul cercetării constă în evidențierea aspectelor esențiale ale nivelului de trai al persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova în vederea întreprinderii unor măsuri adecvate de protecție socială a acestora.

Cuvinte-cheie: *nivel de trai, persoane cu dizabilități, venituri disponibile, cheltuieli de consum, minimum de existență, protecție socială.*

JEL: I31, J18, J14.

Introducere

Creșterea nivelului de trai al populației constituie unul dintre obiectivele finale ale economiei de piață și una dintre prioritățile

330.59-056.26(478)

LIVING STANDARD OF PEOPLE WITH DISABILITIES IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA¹

Assoc. Prof., PhD Aliona BALAN, ASEM
balan.a@ase.md

ORCID: 0000-0003-0094-7272

<https://doi.org/10.53486/econ.2021.117.024>

An important index that reflects the efficiency of the state socio-economic policy is the population standard of living. This index represents the result of the country's socio-economic development. No result of the development of individual sectors of the economy, regardless of how large and positive it is, have sufficient value without appropriate changes in the standard of living of the population. Increasing the living standards of the population, including people with disabilities, is a strategic priority in the state policy of the Republic of Moldova. One way to achieve this is to improve micro and microeconomic mechanisms for GDP growth. It is also important to ensure economic inclusion through the equitable distribution of income and the reduction of economic inequalities for the harmonious development of society as a whole. The purpose of the research is to highlight the essential aspects of the standard of living of people with disabilities in the Republic of Moldova in order to create adequate measures for their social protection.

Keywords: *standard of living, people with disabilities, disposable income, consumption expenditures, subsistence minimum, social protection.*

JEL: I31, J18, J14.

Introduction

Raising the population standard of living is one of the ultimate goals of the market economy and one of the priorities of the social

¹ *Articolul a fost elaborat în cadrul proiectului 20.80009.0807.29 Perfecționarea mecanismelor de aplicare a instrumentelor inovatoare orientate spre creșterea durabilă a bunăstării populației Republicii Moldova, în cadrul Programului de Stat./ The article was developed within the project 20.80009.0807.29 Improving the application mechanisms of innovative instruments aimed at sustainable growth of the welfare of the population of the Republic of Moldova, within the State Program.*

politicii sociale ale oricărui stat. Sporirea calității vieții oamenilor, prin dezvoltarea unei societăți competitive, bazată pe o creștere economică sustenabilă, cu locuri de muncă și cu o coeziune socială ridicată, reprezintă un obiectiv fundamental al Strategiei Naționale de Dezvoltare „MOLDOVA 2030” [4, p.24].

Un loc aparte, în acest domeniu, revine îmbunătățirii și asigurării unui trai decent persoanelor cu dizabilități. În Republica Moldova, există peste 177 mii de persoane cu dizabilități [8], ceea ce constituie aproximativ 6,7% din populația totală a țării. Mai multe studii [12, p.20; 14, p. 3] denotă că nivelul de trai al unei persoane cu dizabilități, în Republica Moldova, consumul, precum și veniturile, sunt mai reduse, în medie, decât ale persoanelor fără dizabilități.

Politica socială, în raport cu persoanele cu dizabilități, în Republica Moldova, este în mare parte declarativă. Din păcate, legislația existentă nu este capabilă să îmbunătățească nivelul și calitatea vieții persoanelor cu dizabilități și, în unele cazuri, contribuie doar la o scindare mai clară a societății în persoane cu dizabilități și persoane fără dizabilități.

Metode și materiale

În cadrul cercetării, s-a recurs la metoda de analiză a literaturii din domeniul cercetat, metoda comparativă, abstracția științifică etc. De asemenea, a fost utilizată metoda inductivă, prin intermediul căreia au fost generalizate fapte concrete, analizate, sintetizate și formulate concluzii asupra problemei cercetate.

În calitate de suport teoretico-științific, au servit rezultatele studiilor și investigațiilor savanților și cercetătorilor autohtoni și din străinătate, precum: Colesnicova T., Gutium T., Moscalu T., Ciobanu M., Precupețu I., Morozova E.A., Șabașev V.A. ș.a.

Suportul informațional al cercetării îl reprezintă datele statistice prezentate de Biroul Național de Statistică, Casa Națională de Asigurări Sociale și alte resurse informaționale.

Rezultate obținute și discuții

Pentru început, intenționăm să clarificăm sintagma „nivelul de trai” și care sunt „persoanele cu dizabilități”.

Termenii „nivelul de trai”, „calitatea vieții” sunt folosiți pentru descrierea standardului de viață al populației. Categoria „nivelul de trai” este o componentă-cheie a „calității vieții” ce caracterizează gradul de satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale populației unei țări, ale

policy of any state. Increasing the quality of people’s lives, by developing a competitive society based on sustainable economic growth, jobs and high social cohesion, is a fundamental objective of the National Development Strategy “MOLDOVA 2030” [4, p.24].

A special place in this field belongs to the improvement and ensuring a decent living for people with disabilities. In the Republic of Moldova there are over 177 thousand people with disabilities [8], which is about 6.7% of the total population of the country. More studies [12, p.20; 14, p.3] show that the standard of living of a person with disabilities in the Republic of Moldova is low, on average, consumption and income are lower than those without people with disabilities.

Social policy, in relation to people with disabilities in the Republic of Moldova, is largely declarative. Unfortunately, existing legislation is not able to improve the standard and quality of life of people with disabilities and, in some cases, only contributes to a clearer division of society into people with disabilities and people without disabilities.

Methods and materials

Methods like literature analysis in the researched field, comparative method, scientific abstraction, etc. were used in the present research. Also, the inductive method was used, through which specific facts were generalized, analysed, synthesized and formulated conclusions on the researched problem.

The results of studies and investigations of local and foreign scientists and researchers, such as: Colesnicova T., Gutium T., Moscalu T., Ciobanu M., Precupețu I., Morozova E.A., Șabașev V.A. served as theoretical and scientific support.

The informational support of the research is represented by the statistical data presented by the National Bureau of Statistics, the National Social Insurance House and other informational resources.

Results obtained and discussions

To begin with, let us clarify what the standard of living represents and who the “people with disabilities” are.

The terms “standard of living”, “quality of life” are used to describe the standard of living of the population. The “standard of living” category is a key component of the “quality of life” that characterizes the degree of satisfaction

unui grup social sau unei persoane [16, p.105]. Nivelul de trai se raportează la resursele economice ale persoanei și/sau gospodăriei, care permit o viață în acord cu normele considerate acceptabile, la un moment dat, în societate. Spre deosebire de nivelul de trai, calitatea vieții este un concept multidimensional, care include o serie de domenii: condițiile materiale de viață, sănătatea, domicilierea, locul de muncă, viața de familie, echilibrul între viața privată și viața profesională, bunăstarea subiectivă, relația persoanei cu societatea în care trăiește (încrederea în oameni, instituții etc.) [15, p. 1].

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Art. 1, stipulează că: „Persoanele cu dizabilități includ acele persoane, care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe, care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți” [3]. În anul 2010, Republica Moldova ratifică Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, prin Legea nr. 166-XVIII din 09.07.2010 [2], demonstrând interes în ceea ce privește elaborarea și promovarea politicilor în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, precum și ajustarea legislației naționale în vigoare la prevederile celei internaționale.

Legea Republicii Moldova privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Art. 2, definește „persoana cu dizabilități – persoană cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe, care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane” [1].

Persoanele cu dizabilități reprezintă un grup semnificativ, în Republica Moldova, cu un profil divers. Potrivit informației prezentate de Biroul Național de Statistică (BNS), în anul 2019, în Republica Moldova, numărul total al persoanelor cu dizabilități a constituit 177 de mii (dintre care copii – 10,7 mii) [8]. Comparativ cu anul 2018 (176,1 mii de persoane cu dizabilități), numărul persoanelor cu dizabilități a crescut cu 900 de persoane, la fel și numărul copiilor cu dizabilități, în vârstă de până la 17 ani, a crescut cu 100 (în 2018 – 10 600 de copii). Persoanele cu dizabilități au reprezentat 6,7% din populația totală a țării (în 2018 – 6,6%), iar copiii cu dizabilități constituie circa 2% din numărul total al copiilor din Republica Moldova [7].

of the material and spiritual needs of the population of a country, of a social group or person [16, p.105]. The standard of living refers to the economic resources of the person and/or household, which allow a life in accordance with the rules considered acceptable at a given time in society. Unlike the standard of living, quality of life is a multidimensional concept that includes a number of areas: material living conditions, health, housing, work, family life, work-life balance, subjective well-being, personal relationship with the society in which he lives (trust in people, institutions, etc.) [15, p. 1].

The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Art. 1, stipulates that: “Persons with disabilities include those persons who have long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments, which, in interaction with various barriers, may restrict their full participation and effective of the persons in the society, in conditions of equality with the others” [3]. In 2010, the Republic of Moldova ratified the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, by Law no. 166-XVIII of 09.07.2010 [2], demonstrating interest in the elaboration and promotion of policies in the field of social inclusion of persons with disabilities, as well as the adjustment of the national legislation in force to the provisions of the international one.

The Law of the Republic of Moldova on the social inclusion of persons with disabilities, Art. 2, defines “person with disabilities – person with physical, mental, intellectual or sensory deficiencies, deficiencies which, in interaction with various barriers/obstacles, may restrict their full and effective participation to the life of the society in conditions of equality with the other persons” [1].

People with disabilities represent a significant group in the Republic of Moldova, with a diverse profile. According to the information presented by the National Bureau of Statistics, in 2019, in the Republic of Moldova, the total number of people with disabilities was 177.0 thousand (of which children – 10.7 thousand) [8]. Compared to 2018 (176.1 thousand people with disabilities) the number of people with disabilities increased by 900 people, as well as the number of children with disabilities aged up to 17 years increased by 100 (in 2018 – 10,600 children). People with disabilities accounted for 6.7% of the total population of the country (in

Datele statistice, pentru ultimii ani, relatează o tendință de creștere a numărului persoanelor cu dizabilități. Dacă, în anul 2002, numărul persoanelor cu dizabilități era de 141,4 mii, atunci, în anul 2019, acestea constituiau, deja, 177 mii de persoane. Peste 2/3 dintre cazurile de invaliditate aparțin persoanelor de vârstă activă, 60% fiind din zonele rurale.

Rata șomajului la persoanele cu dizabilități, în 2019, a fost de 3,8%, față de 5,1% în rândul șomerilor fără dizabilitate. În distribuția pe sexe, acest indicator a înregistrat valorile: 5,6% pentru bărbați și 1,9% pentru femei. Rata șomajului la persoanele cu dizabilități din mediul urban a fost mai înaltă (5,9%), în comparație cu rata pentru cele din mediul rural (2,8%).

Persoanele cu dizabilități sunt mult mai rar ocupate și atunci când au locuri de muncă, acestea nu sunt, în mod adecvat, adaptate. În timp ce rata de ocupare a persoanelor fără dizabilitate a fost de 40,1%, în rândul persoanelor cu dizabilități, aceasta a constituit doar 16,5%, fiind de circa 2,5 ori mai mică. La bărbați, acest indicator a înregistrat 15,9%, la femei, respectiv 17,2%. Rata de ocupare a persoanelor cu dizabilități, din mediul rural, a fost mai înaltă (17,0%), în comparație cu cea a persoanelor din mediul urban (15,6%).

Din distribuția persoanelor cu dizabilități ocupate pe activități economice, rezultă că o treime activează în sectorul agricol (33,9%). La fel, într-o proporție mare, aceste persoane se regăsesc în activitățile de comerț cu ridicata și cu amănuntul, hoteluri și restaurante – HORECA (15,2%), urmate de activitățile din învățământ (13,0%), industrie și construcții (12,5%).

Din totalul persoanelor cu dizabilități ocupate, salariații alcătuiesc 64,8%, comparativ cu 78,1% în cazul persoanelor fără dizabilități. Ponderea persoanelor ocupate pe cont propriu în agricultură este mai mare la persoanele cu dizabilități și a constituit 21,1%, comparativ cu 9,0%, în cazul persoanelor fără dizabilități. Ocuparea pe cont propriu în rândul persoanelor cu dizabilități este, adesea, consecința lipsei oportunităților de angajare salarială. Persoanele cu dizabilități au acces, mai degrabă, la forme de ocupare informale, unele dintre aceste activități se desfășoară în agricultură, predominant de subzistență, orientată exclusiv spre autoconsum.

În continuare, ne propunem să analizăm nivelul de trai al populației Republicii Moldova prin prisma veniturilor disponibile și cheltui-

2018 – 6.6%), and children with disabilities represent about 2% of the total number of children in the Republic of Moldova [7].

Statistical data for recent years shows a growing trend in the number of people with disabilities. If in 2002 the number of people with disabilities was 141.4 thousand, then in 2019 they were already 177 thousand people. Over 2/3 of the cases of disability belong to the active age, 60% being from rural areas.

The unemployment rate for people with disabilities in 2019 was 3.8% compared to 5.1% among the unemployed without disabilities. In the distribution by sex, this indicator registered the values: 5.6% for men and 1.9% for women. The unemployment rate for people with disabilities in urban areas was higher (5.9%) compared to the rate for those in rural areas (2.8%).

People with disabilities are much less busy and when they have jobs, they are not adequately adapted. While the employment rate of people without disabilities was 40.1%, among people with disabilities it was only 16.5% being about 2.5 times lower. For men, this indicator registered 15.9%, for women, respectively 17.2%. The employment rate of people with disabilities in rural areas was higher (17.0%) compared to that in urban areas (15.6%).

The distribution of people with disabilities employed by economic activities shows that a third of them work in the agricultural sector (33.9%). Likewise, to a large extent, these people are found in the activities of wholesale and retail trade, hotels and restaurants – HORECA (15.2%), followed by activities in education (13.0%), industry and construction (12.5%).

Out of the total number of persons employed with disabilities, employees make up 64.8% compared to 78.1% in the case of persons without disabilities. The share of self-employed people in agriculture is higher among people with disabilities and was 21.1% compared to 9.0% in the case of people without disabilities, self-employment among people with disabilities is often the consequence of lack of employment opportunities salary. People with disabilities have rather access to informal forms of employment, some of these activities are carried out in agriculture, predominantly subsistence, oriented exclusively to self-consumption.

Next, we aim to analyse the living standard of the population of the Republic of Moldova in terms of disposable income and

lilor de consum ale populației în anul 2020. Datele statistice, prezentate de BNS, arată că veniturile disponibile ale gospodăriilor, în anul 2020, au constituit 3096,6 lei lunar, în medie, pe o persoană, fiind în creștere cu 7,5% față de anul precedent [5].

Diferențe de nivel și, mai ales de structură, între veniturile populației s-au înregistrat în funcție de mediul de reședință. În anul 2020, veniturile medii, pe o gospodărie din mediul urban, au fost cu 993,0 lei sau de 1,4 ori mai mari, comparativ cu veniturile populației din mediul rural. În mediul urban, veniturile gospodăriilor au provenit în proporție de 61,0% din salarii, 17,9% din prestații sociale, veniturile în natură reprezentând 6,5% din total.

Nivelul de trai al populației din Republica Moldova este dependent, într-o mare măsură, de veniturile din remitențe. Acestea au alcătuit circa 13 la sută din veniturile disponibile lunare per persoană. De menționat că, pe parcursul anului 2020, volumul remitențelor a constituit 1,49 miliarde USD, fiind cea mai mare sumă înregistrată în ultimii șase ani. Gospodăriile casnice din mediul rural depind, într-o mare măsură, de remitențe, ponderea acestora în structura veniturilor constituind cca 16%, față de 9% în mediul urban.

Distribuția veniturilor disponibile ale gospodăriilor pe quintile, evidențiază decalajul dintre cele mai sărace și cele mai bogate gospodării casnice. Astfel, venitul mediu lunar al unei persoane din quintila I (20% – populația cea mai puțin asigurată) a însumat 1717,6 lei, față de 5277,5 lei pentru persoanele din quintila V (20% – populația cea mai bine asigurată). Veniturile persoanelor din quintila I sunt de 1,8 ori mai mici, comparativ cu media veniturilor pe total țară, iar veniturile celor din quintila V au depășit media pe țară de 1,7 ori. Venitul mediu lunar al unei persoane din quintila V este mai mare de 3 ori față de venitul persoanelor din quintila I.

În funcție de mărimea medie a veniturilor, constatăm că sub media veniturilor pe total țară sunt situate, practic, 60% din totalul populației.

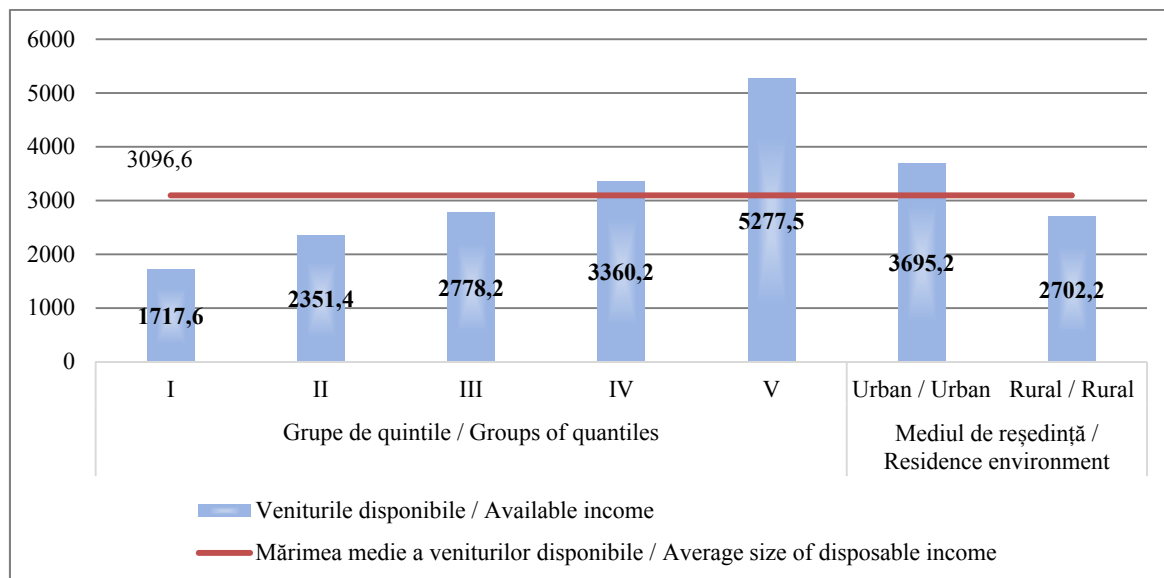
consumption expenditures of the population in 2020. Statistical data presented by the National Bureau of Statistics (NBS) show that disposable household income in 2020 was MDL 3096,6 per month on average per person, increasing by 7.5% compared to the previous year [5].

Differences in level and, especially, in structure between the income of the population were registered depending on the environment of residence. In 2020, the average income per household in the urban area was MDL 993.0 or 1.4 times higher compared to the income of the rural population. In the urban environment, the incomes of the households came in proportion of 61.0% of the salaries, 17.9% of the social benefits, the incomes in kind representing 6.5% of the total.

The standard of living of the population of the Republic of Moldova is largely dependent on remittance income. They made up about 13 percent of disposable monthly income per person. It should be noted that during 2020 the volume of remittances amounted to USD 1.49 billion, being the largest amount recorded in the last six years. Households in rural areas depend to a greater extent on remittances, their share in the income structure being about 16%, compared to 9% in urban areas.

The distribution of disposable income of households on quintiles highlights the gap between the poorest and richest households. Thus, the average monthly income of a person in quintile I (20% of the least insured population) amounted to MDL 1717.6 compared to MDL 5277.5 for people in quintile V (20% of the best insured population). The incomes of the people from quintile I are 1.8 times lower compared to the average income for the whole country, and the incomes of those from quintile V exceeded the national average of 1.7 times. The average monthly income of a person in quintile V is more than 3 times the income of people in quintile I.

Depending on the average size of income, we find that below the average income per country are practically 60% of the total population.

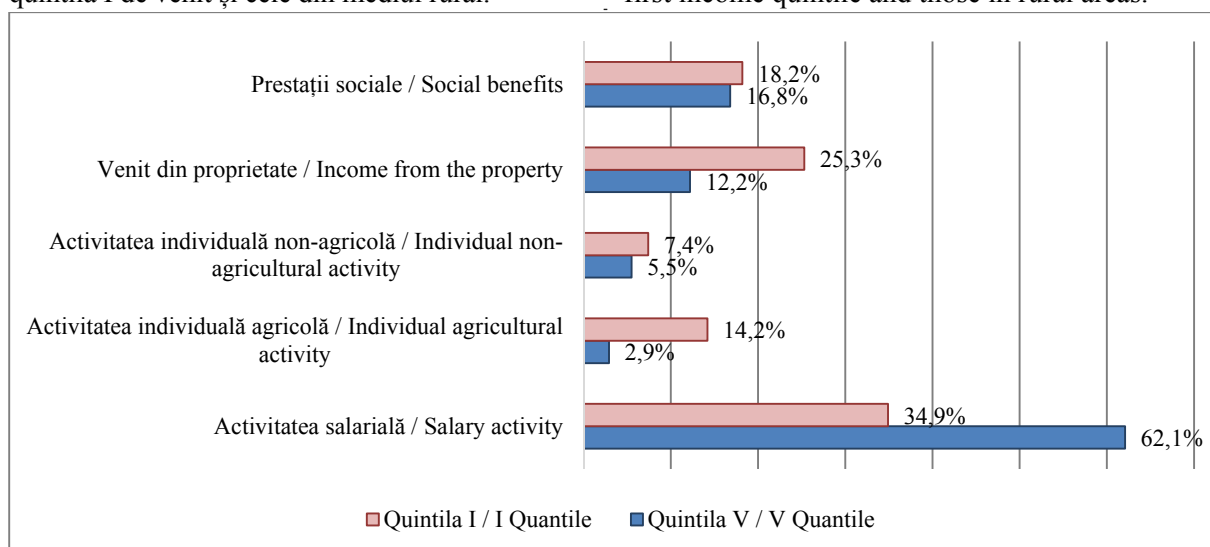

Figura 1. Distribuția venitului disponibil, pe medii de reședință și quintile, 2020, lei / Figure 1. Distribution of disposable income, by residence areas and quintiles, 2020, MDL

Sursa: elaborată de autor după [5] / Source: developed by the author according to [5]

Decalaje semnificative sunt înregistrate și în structura veniturilor. Dacă veniturile persoanelor din quintila I sunt formate, aproape în aceeași măsură, din salarii (34,9%) și prestații sociale (18,2%), atunci, în cazul quintilei V, veniturile salariale predomină și constituie 62,1%, iar prestațiile sociale – 16,8%. Prin urmare, cele mai afectate categorii de populație de condițiile financiare precare sunt persoanele situate în quintila I de venit și cele din mediul rural.

Significant gaps are also recorded in the revenue structure. If the incomes of the persons from quintile I are formed almost equally from salaries (34.9%) and social benefits (18.2%), then in the case of quintile V the salary incomes predominate and constitute 62.1%, and the social benefits – 16.8%. Therefore, the most affected categories of the population by precarious financial conditions are people in the first income quintile and those in rural areas.

Figura 2. Structura veniturilor disponibile ale gospodăriilor, pe grupe de quintile, 2020 / Figure 2. Structure of disposable income of households, by groups of quintiles, 2020

Sursa: elaborată de autori după [5], [6] / Source: developed by the authors according to [5], [6]

Persoanele cu dizabilități reprezintă un grup semnificativ după repartizarea plăților sociale. Acestea sunt eligibile pentru mai multe prestații sociale: pensia de dizabilitate, alocațiile sociale de stat (acordate în cazul în care persoana cu dizabilități nu îndeplinește condițiile pentru obținerea dreptului la pensie), alocațiile sociale pentru îngrijire, compensații pentru transport [9]. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, la 1 ianuarie 2020, mărimea medie a pensiei de dizabilitate a constituit 1430,5 lei, comparativ cu 1901,1 lei per total pensionari. În funcție de gradul de dizabilitate, mărimea medie a pensiei s-a diferențiat, constituind 988,1 lei pentru persoanele cu dizabilitate medie și 1763,9 lei pentru cele cu dizabilitate severă. Mărimea celorlalte prestații sociale este destul de mică, astfel, mărimea alocației sociale de stat a constituit, în medie, 280 lei/lună, iar plata pentru transport, în medie, 34,5 lei/lună [11, p.157].

În structura populației distribuită pe quintile, după nivelul veniturilor, constatăm, astfel, concentrarea persoanelor cu dizabilități în quintila I, cea mai săracă a populației, persoanele cu dizabilități confruntându-se cu dificultăți economice și sociale semnificative.

Nivelul de trai al populației se reflectă în mărimea și structura cheltuielilor de consum [13, p. 70]. Analiza statistică a cheltuielilor de consum ale gospodăriilor, în 2020, arată că cheltuielile medii lunare au constituit 2791,2 lei pe o persoană, care au rămas, practic, la nivelul anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum), populația a cheltuit, în medie, cu 3,5% mai puțin comparativ cu anul 2019.

Dependența nivelului și structurii cheltuielilor totale de consum de mărimea veniturilor gospodăriilor, este scoasă în evidență de analiza cheltuielilor de consum pe quintile. O primă remarcă se poate face cu privire la situația de la extremele distribuției.

Gospodăriile cele mai puțin asigurate (quintila I) cheltuie de 4 ori mai puțin decât cele mai bine asigurate (quintila V). Având în vedere că locuitorii din mediul urban au venituri mai mari, respectiv, cheltuielile consumatorilor depășesc cu 1156,8 lei sau de 1,5 ori cheltuielile consumatorilor din mediul rural. Veniturile au depășit cheltuielile cu 10,9%, atât la populația din mediul urban (+5,9%), cât și la cele din mediul rural (+15,8%).

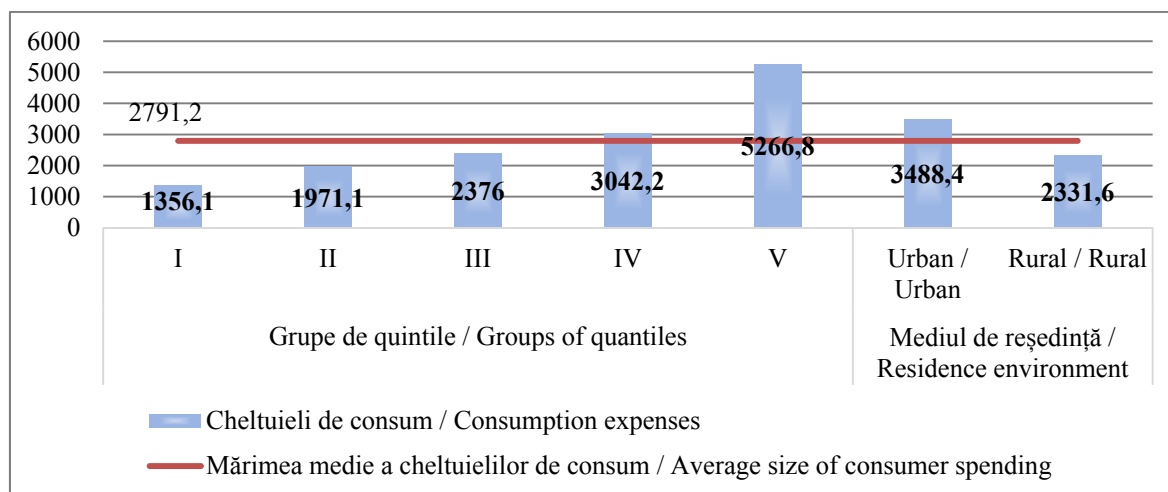
People with disabilities represent a significant group after the distribution of social payments. They are eligible for several social benefits: disability pension, social allowances state (granted if the disabled person does not meet the conditions for obtaining the right to a pension), social care allowances, transport compensation. According to the data of the National Social Insurance House, on January 1, 2020, the average size of the disability pension was MDL 1430.5, compared to MDL 1901.1 for total retirees. Depending on the degree of disability, the average size of the pension differed, amounting to MDL 988.1 for people with medium disability and MDL 1763.9 for those with severe disability. The size of the other social benefits is quite small, thus, the size of the state social allowance was on average MDL 280 per month, and the payment for transport on average 34.5 MDL/month [11, p.157].

In the structure of the population distributed on quintiles by income level, we find, thus, the concentration of people with disabilities in the first quintile, the poorest of the population, people with disabilities facing significant economic and social difficulties.

The population standard of living is reflected in the size and structure of consumer spending. The statistical analysis of household consumption expenditures in 2020 shows that the average monthly expenditures amounted to MDL 2791.2 per person, which remained practically at the level of the previous year. In real terms (with the adjustment to the consumer price index) the population spent on average 3.5% less compared to 2019.

The dependence of the level and structure of total consumption expenditures on the size of household incomes is highlighted by the analysis of consumption expenditures on quintiles. A first remark can be made about the situation at the extremes of distribution.

The least insured households (quintile I) spend 4 times less than the best insured (quintile V). Considering that the inhabitants from the urban area have higher incomes, respectively, the consumers' expenses exceed by MDL 1156.8 or 1.5 times the expenses of the consumers from the rural area. Revenues exceeded expenditures by 10.9%, both for the urban population (+ 5.9%) and for those in rural areas (+ 15.8%).

Figura 3. Distribuția cheltuielilor de consum, pe medii de reședință și quintile, 2020, lei /
Figure 3. Distribution of consumption expenditures, by residence areas and quintiles, 2020, MDL

Sursa: elaborată de autori după [5] / Source: developed by the authors according to [5]

Principalele destinații ale cheltuielilor, indiferent de mărimea gospodăriei, rămân cheltuielile pentru produse alimentare, mărfurile nealimentare și întreținerea locuinței.

Pentru asigurarea consumului alimentar, populația din quintila I alocă lunar 57,3% din totalul cheltuielilor de consum, iar populația din quintila V – 33,9% din cheltuielile de consum lunare. Cheltuielile pentru consumul alimentar au deținut, pe ansamblul gospodăriilor, o pondere de 43,5%, din totalul cheltuielilor de consum, în creștere cu 2,9 p.p. față de anul 2019. Pentru produse nealimentare, quintila I alocă 36,3% din totalul cheltuielilor de consum, iar populația din quintila V – 25,3%, iar pentru servicii quintila I – 27,5%, față de 16,1% a quintilei V.

O altă componentă a consumului, cu pondere relativ mare în cheltuieli, este legată de locuință. Acestea i s-a alocat, în medie, 15,7% din cheltuielile de consum, cea mai mare parte a acestora fiind absorbită de consumul de utilități necesare funcționării și încălzirii locuinței (apă, energie electrică și termică, gaze naturale). În schimb, cheltuielile pentru dotarea și întreținerea locuinței au o pondere mult mai scăzută (în medie, 5,4%). Următorul loc, în ordinea determinată de volumul resurselor alocate, a fost ocupat de cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte (în medie, 8,3%) și cheltuielile pentru transport (în medie, 5,3%). Cheltuielile efectuate de gospodării pentru sănătate și mai ales pentru educație înregistrează un nivel scăzut, în special, din cauza faptului că satisfac-

The main destinations of the expenses, regardless of the size of the household, remain the expenses for food, non-food goods and housekeeping.

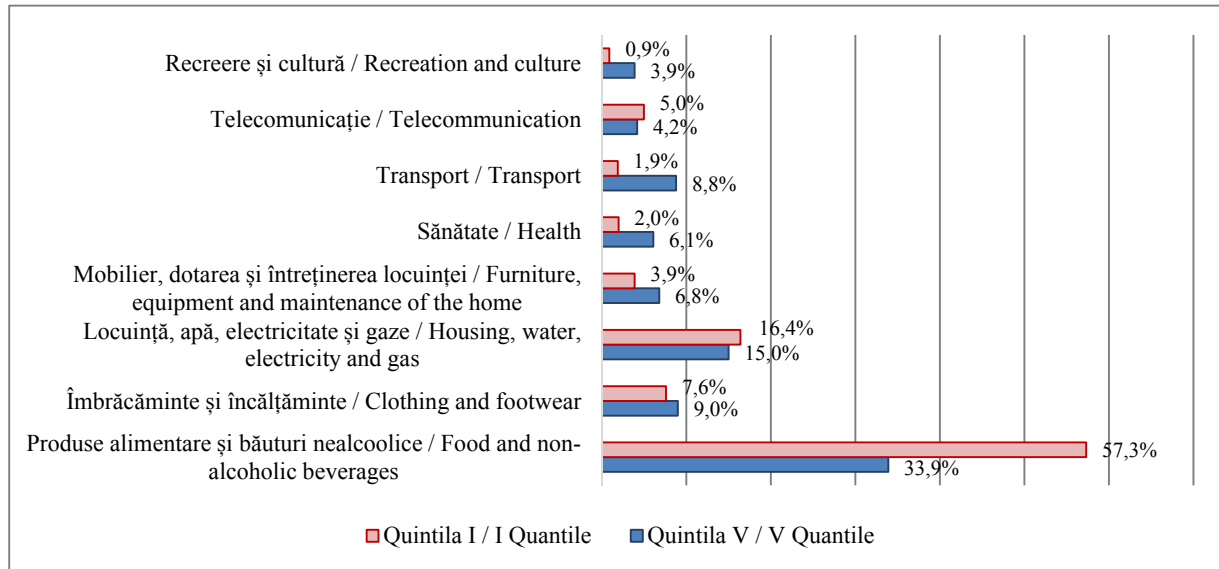
In order to ensure food consumption, the population in quintile I allocates 57.3% of total consumption expenditures per month, and the population in quintile V – 33.9% of monthly consumption expenditures. Expenditures for food consumption held, on the whole households, a share of 43.5%, out of the total consumption expenditures, increasing by 2.9 pp. compared to 2019. For non-food products quintile I allocates 36.3% of total consumption expenditures, and the population in quintile V – 25.3%, and for services quintile I – 27.5% compared to 16.1% of the quintile V.

Another component of consumption, with a relatively large share in spending, is related to housing. It was allocated an average of 15.7% of consumption expenditures, most of which were absorbed by the consumption of utilities necessary for the operation and heating of the dwelling (water, electricity and heat, natural gas). and housing maintenance have a much lower share (on average 5.4%). The next place in the order determined by the volume of allocated resources was occupied by the expenses for clothing and footwear (on average 8.3%) and the expenses for transport (on average 5.3%). Household expenditure on health and especially on education is low, mainly due to the fact that the satisfaction of these needs of household members is largely achieved through

cerea acestor nevoi ale membrilor gospodăriilor se realizează, în cea mai mare parte, prin servicii publice, de care aceștia beneficiază în cadrul sistemului de asigurări sociale sau gratuit.

public services that they benefit from under the social insurance system or free of charge.

Figura 4. Structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor, pe grupe de quintile, 2020/ Figure 4. Structure of household consumption expenditures, by groups of quintiles, 2020

Sursa: elaborată de autori după [5], [6]/ Source: developed by the authors according to [5], [6]

În ceea ce privește structura consumului persoanelor cu dizabilități, aceasta este influențată, în mare măsură, de cheltuielile suplimentare ce țin de dizabilitate, care pot crește considerabil nevoile financiare ale unei gospodării. Dizabilitatea implică, adesea, costuri suplimentare specifice, care trebuie acoperite, pentru ca persoana să poată trăi, în mod adecvat, în societate. Acest cost suplimentar depinde de un complex de factori, precum numărul de persoane în gospodărie, vârsta persoanei cu dizabilități, severitatea și tipul dizabilității, costul serviciilor de reabilitare, stilul de viață sau ocupația pe care o are etc. În absența unei politici de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, costurile suplimentare pot duce familiile persoanelor cu dizabilități în sărăcie.

Nivelul de trai al persoanelor cu dizabilități, din Republica Moldova, este mai scăzut față de cel al persoanelor fără dizabilități. Acest fapt este determinat de veniturile mai mici ale gospodăriei, unde există persoane cu dizabilități, venitul gospodăriei fiind, în mod direct, afectat de tipul de ocupare a persoanei cu dizabilități, lipsa unui loc de muncă sau faptul că unii dintre membrii familiei trebuie să renunțe la locul de muncă pentru a îngriji persoana cu dizabilități.

Regarding the consumption structure of people with disabilities, it is largely influenced by additional disability-related expenditures that can significantly increase a household's financial needs. Disability often involves specific additional costs that must be covered in order for the person to be able to live properly in society. This additional cost depends on a complex of factors such as the number of people in the household, the age of the person with disabilities, the severity and type of disability, the cost of rehabilitation services, lifestyle or occupation, etc. In the absence of a social protection policy for people with disabilities, the extra costs can lead the families of people with disabilities to poverty.

The standard of living of persons with disabilities in the Republic of Moldova is lower than that of persons without disabilities. This is determined by the lower income of the household where there are people with disabilities, the income of the household being directly affected by the type of employment of the disabled person, the lack of a job or the fact that some family members have to give up work to care for the person with disabilities.

This situation of financial vulnerability should be offset by easy access to social protec-

Această situație de vulnerabilitate financiară ar trebui compensată prin accesul facil la programe de protecție socială. Beneficiile de protecție socială ar trebui să reducă diferența de venit dintre persoanele cu și fără dizabilități. În Republica Moldova, se atestă cu totul altă situație – o insuficiență a măsurilor de protecție socială a persoanelor cu dizabilități, cu un impact direct asupra nivelului de trai al persoanelor cu dizabilități.

În plus, mărimea medie a pensiei de dizabilitate acoperă valoarea minimumului de existență în proporție de doar 70,4%. Potrivit BNS, valoarea minimumului de existență, în anul 2019, a constituit, în medie, pentru o lună, 2031,2 lei/persoană. Astfel, mărimea medie a pensiei de dizabilitate severă acoperă minimumul de existență în proporție de 86,8%, mărimea medie a pensiei de dizabilitate accentuată – 75,9%, iar a pensiei de dizabilitate medie – 48,6%.

Mărimea medie a pensiei de dizabilitate nu acoperă minimumul de existență, dar nici pragul sărăciei extreme (1689,1 lei/persoană), și nici pragul sărăciei absolute (2095,1 lei/persoană) (2019) [10], fapt ce limitează capacitatea de reducere a sărăciei în rândul persoanelor cu dizabilități. Valorile de asistență sunt reduse și reprezintă doar o mică parte din nevoia totală.

Studiul sociologic, realizat în 2017, pe incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova [12, p.18], arată că, pentru 97% dintre persoanele cu dizabilități, prestațiile sociale de stat constituie principala sursă de venit, 14% au menționat că lucrează și primesc și salariu, 5% – câștigă neoficial din munci ocazionale sau sezoniere, 9% beneficiază de suport financiar din partea rudelor, prietenilor și 1% a indicat că nu are venituri. Totodată, 64% dintre persoanele cu dizabilități susțin că veniturile nu ajung nici pentru strictul necesar, 31% – că veniturile ajung doar pentru strictul necesar, 4% – veniturile ajung pentru un trai decent și, doar 1% – veniturile ajung pentru un trai îmbelșugat.

Astfel, datele demonstrează că persoanele cu dizabilități, din țara noastră, nu dispun de un nivel de finanțare adecvat pentru asigurarea unui nivel de trai decent. În aceste condiții, sistemul de protecție socială trebuie să prevadă instrumente de intervenție, precum beneficiile financiare și non-financiare, care ar trebui să răspundă nevoilor persoanelor cu dizabilități și familiilor acestora de a avea un standard adecvat de viață în societate. Sistemul de protecție socială trebuie să asigure, pentru a atinge dezideratele echității și

tion programs. Social protection benefits should reduce the income gap between people with and without disabilities. There is a completely different situation, insufficiency of social protection measures for people with disabilities, with a direct impact on the living standards of people with disabilities in the Republic of Moldova.

Moreover, the average size of the disability pension covers the value of the subsistence minimum in the proportion of only 70.4%. According to the NBS, the value of the subsistence minimum, in 2019, constituted on average for one month 2031.2 MDL/person. Thus, the average size of the severe disability pension covers the subsistence minimum in proportion of 86.8%, the average size of the accentuated disability pension – 75.9%, and of the average disability pension – 48.6%.

The average size of the disability pension does not cover both the subsistence minimum, but neither the extreme poverty line (1689.1 MDL/person), nor the absolute poverty line (2095.1 MDL/person) (2019) [10], which limits the ability to reduce poverty among people with disabilities. Support values are low and represent only a small part of the total need.

The sociological study conducted in 2017 on the social inclusion of people with disabilities in the Republic of Moldova [12, p.18], shows that for 97% of people with disabilities, state social benefits are the main source of income, 14% mentioned that they work and they also receive a salary, 5% – earns unofficially from occasional or seasonal work, 9% receive financial support from relatives, friends and 1% indicated that they have no income. At the same time, 64% of people with disabilities say that income is not enough for the bare necessities, 31% – that income is enough for the bare necessities, 4% – income is enough for a decent living, and only 1% – income is enough for a decent living.

Thus, the data shows that people with disabilities in our country do not have an adequate level of funding to ensure a decent standard of living. Under these conditions, the social protection system must provide intervention tools such as financial and non-financial benefits, which should meet the needs of people with disabilities and their families to have an adequate standard of living in society. The social protection system must ensure, in order to achieve the goals of equity and social inclusion, easy access for people with disabilities to the relevant social protection schemes, adapted to their needs.

includerii sociale, un acces simplu al persoanelor cu dizabilități la schemele relevante de protecție socială, adaptate nevoilor lor.

În același timp, este necesară crearea locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități, fapt ce va conduce la creșterea autonomiei personale a individului, la un nivel crescut de bunăstare și un risc mai scăzut de dependență de beneficiile sociale. Creșterea ocupării persoanelor cu dizabilități va duce la crearea unei forțe de muncă diverse, cu o contribuție pozitivă la creșterea PIB și reducerea costurilor de protecție socială. Este necesară o reorientare a politicii pasive de recompensare a dizabilității spre politici de integrare activă. Principalul obiectiv al acestei reorientări este de a crește participarea persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii. Tuturor grupurilor vulnerabile, inclusiv persoanelor cu dizabilități, trebuie să li se ofere oportunități similare de a-și atinge potențialul și de a deveni o parte activă a societății.

Asigurarea unui nivel de trai decent persoanelor cu dizabilități și populației vulnerabile necesită dezvoltarea unui sistem de protecție socială durabil și social responsabil. Atingerea acestui deziderat va fi posibilă prin intermediul suportului financiar, creării de oportunități pentru dobândirea unui venit, acordarea serviciilor de îngrijire, securitate, asistență și incluziune socială. Sistemul de protecție socială trebuie să asigure o protecție menită să atenueze și să reducă sărăcia, vulnerabilitatea și excluziunea socială.

Concluzii

Nivelul de trai al populației Republicii Moldova se situează mult în urma standardelor, care asigură satisfacerea necesităților principale, constituind o problemă socială importantă, care necesită să fie rezolvată cât mai rapid. Cele mai afectate categorii socio-demografice de condițiile financiare precare sunt persoanele situate în quintila I de venit, și cele din mediul rural. În pofida faptului că, în decursul ultimului deceniu, veniturile disponibile lunare ale populației au crescut cumulativ, în termeni nominali de cca 3 ori, reprezentând o creștere de cca 30% în termeni reali, nivelul de venituri și de consum al populației din Republica Moldova rămâne destul de scăzut, în comparație cu alte țări din Europa Centrală și de Est, la doar 40% din media pe aceste state.

În Republica Moldova, există 177 mii de persoane cu dizabilități, ceea ce constituie aproximativ 6,7% din populația țării. Structura populației distribuită pe quintile, după nivelul

At the same time, it is necessary to create jobs for people with disabilities, which will lead to increased personal autonomy of the individual, to a higher level of well-being and a lower risk of dependence on social benefits. Increasing the employment of people with disabilities will lead to the creation of a diverse workforce, with a positive contribution to increasing GDP and reducing social protection costs. There is a need for a reorientation of the passive policy of rewarding disability towards active integration policies. The main objective of this reorientation is to increase the participation of people with disabilities in the workplace. All vulnerable groups, including people with disabilities, need to be given similar opportunities to reach their potential and become an active part of society.

Ensuring a decent standard of living for people with disabilities and the vulnerable population requires the development of a sustainable and socially responsible social protection system. Achieving this goal will be possible through financial support, creating opportunities for earning an income, providing care, security, assistance and social inclusion. The social protection system must provide protection designed to alleviate and reduce poverty, vulnerability and social exclusion.

Conclusions

The living standard of the population of the Republic of Moldova is far behind the standards that ensure the satisfaction of the main needs, constituting a main social problem, which needs to be solved as soon as possible. The most affected socio-demographic categories by poor financial conditions are people in the first quintile of income, and those in rural areas. Despite the fact that over the last decade, the monthly disposable income of the population has increased cumulatively, in nominal terms by about 3 times, representing an increase of about 30% in real terms, the level of income and consumption of the population of the Republic of Moldova remains quite compared to other countries in the Central and Eastern European region, at only 40% of the average for these countries.

In the Republic of Moldova there are 177 thousand people with disabilities, which is about 6.7% of the country's population. The structure of the population distributed on quintiles according to the level of income and consumption expenditures reflects the concentration of people with disa-

veniturilor și cheltuielilor de consum, reflectă concentrarea persoanelor cu dizabilități în quintila de jos a populației. Nivelul de trai al populației cu dizabilități este scăzut față de cel al populației fără dizabilități, întrucât dizabilitatea implică costuri suplimentare specifice, care trebuie acoperite, și care presupune și venituri mai scăzute. Persoanele cu dizabilități, din Republica Moldova, constituie un grup vulnerabil expus în majoritatea cazurilor la situații de sărăcie, ale căror venituri disponibile nu ajung nici pentru nevoile de bază.

Protecția socială a persoanelor cu dizabilități, în Republica Moldova, este asigurată prin intermediul sistemului de asigurări sociale (pensii) și prestații sociale, precum și prin diferite servicii sociale. Quantumul pensiei minime de dizabilitate constituie 1430,5 lei. Aceasta acoperă valoarea minimumului de existență în proporție de 70,4%. Totodată, pensia minimă de dizabilitate nu asigură ieșirea din sărăcia extremă, și nici din sărăcia absolută. Prin urmare, constatăm că statul nu asigură un nivel adecvat de finanțare pentru persoanele cu dizabilități. Deși cheltuielile cu protecția socială a persoanelor cu dizabilități au crescut în timp (în 2020, au constituit 2,9 mil. lei, în creștere cu 0,2 mil. lei, față de 2019), mărimea prestațiilor sociale rămâne insuficientă pentru un trai decent. În aceste condiții, este evidentă necesitatea eficientizării și îmbunătățirii performanței sistemului de transferuri sociale și creșterii bugetului alocat pentru ajutorarea persoanelor cu dizabilități.

Creșterea nivelului de trai al populației și reducerea excluziunii sociale trebuie să încorporeze măsuri de reformare a sistemului de protecție socială, creșterea mărimii prestațiilor sociale, implementarea programelor de susținere socială a persoanelor cu dizabilități bazate pe evaluarea venitului fiecărei familii, crearea locurilor de muncă și creșterea oportunităților de angajare pentru persoanele cu dizabilități. În fine, creșterea nivelului de trai al populației din Republica Moldova poate fi realizată prin promovarea unei creșteri economice durabile și incluzive, a ocupării depline a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți cetățenii.

bilities in the lower quintile of the population. The standard of living of the population with disabilities is lower than that of the population without disabilities, as disability involves specific additional costs to be covered, which also means lower incomes. People with disabilities in the Republic of Moldova are a vulnerable group exposed in most cases to poverty, whose disposable income is not enough for basic needs.

The social protection of persons with disabilities in the Republic of Moldova is ensured through the system of social insurance (pensions) and social benefits, as well as through various social services. The amount of the minimum disability pension is MDL 1430.5. It covers the value of the subsistence minimum in the proportion of 70.4%. At the same time, the minimum disability pension does not ensure an exit from extreme poverty, nor from absolute poverty. Therefore, we find that the state does not provide an adequate level of funding for people with disabilities. Although spending on social protection for people with disabilities has increased over time (in 2020 they amounted to MDL 2.9 million, increasing by MDL 0.2 million compared to 2019), the size of social benefits remains insufficient for a decent living. In these conditions, it is obvious the need to streamline and improve the performance of the social transfer system and increase the budget allocated to help people with disabilities.

Increasing the standard of living of the population and reducing social exclusion must incorporate measures to reform the social protection system, increase the size of social benefits, implement social support programs for people with disabilities based on assessing the income of each family, creating jobs and increasing opportunities employment for people with disabilities. Finally, increasing the living standards of the population of the Republic of Moldova can be achieved by promoting sustainable and inclusive economic growth, full employment and ensuring decent jobs for all citizens.

Bibliografie/ Bibliography:

1. LEGEA nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 155-159 art. 508. [Accesat: 28.07.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110494&lang=ro

2. LEGEA nr. 166 din 09-07-2010 pentru ratificarea Convenției Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-128 art. 428 [Accesat: 28.07.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=24019&lang=ro
3. Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova. CONVENȚIE Nr. 320 din 30-03-2007. Publicat: 30-12-2016 în Tratatul Internațional nr. 50 art. 320 [Accesat: 28.07.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117839&lang=ro
4. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE „MOLDOVA 2030”. [Accesat: 20.07.2021]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf
5. Veniturile și cheltuielile populației în anul 2020. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [Accesat: 28.07.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6948>
6. Aspecte privind nivelul de trai al populației. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [Accesat: 20.07.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=263&id=2206>
7. Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova în anul 2018. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [Accesat: 30.07.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6516>
8. Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova în anul 2019. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [Accesat: 30.07.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6827>
9. Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. Indemnizație de dizabilitate. [Accesat: 28.07.2021] Disponibil: <http://cnas.md/tabview.php?l=ro&idc=567&t=/Alte-prestatii-sociale/Prestatii-in-cazul-accidentului-de-munca-sau-bolii-profesionale/Indemnizatie-de-dizabiliate>
10. Nivelul sărăciei în Republica Moldova în anul 2019. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. [Accesat: 30.07.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6865>
11. Raport social anual 2019. Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova. [Accesat: 01.08.2021]. Disponibil: https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/05/RAPORT-SOCIAL-ANUAL_2019.pdf
12. MALCOCI, Ludmila, MUNTEANU, Parascovia. *Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități*, studiu sociologic ; Asoc. Keystone Moldova. – Chișinău: n., 2017 (Tipogr. „Arva Color”). ISBN 978-9975-127-51-6. [Accesat: 29.07.2021]. Disponibil: <http://soros.md/en/publication/incluziune-sociala-persoane-cu%2520dizabilitati>
13. COLESNICOVA, Tatiana, MOSCALU, Olga, CIOBANU, Mihail. Factori și tendințe privind veniturile și cheltuielile populației Republicii Moldova. În: *Intellectus*. 2018, nr. 1, pp. 70-76. ISSN 1810-7079. [Accesat: 05.08.2021]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/326672427_FACTORI_SI_TENDINTE_PRIVIND_VENITURILE_SI_CHELTUIELILE_POPULATIEI_REPUBLICII_MOLDOVA
14. GUTIU, Tatiana, COLESNICOVA, Tatiana. Indicii modificărilor structural – instrument specific pentru estimarea dinamicii nivelului de trai al populației. În: *Știință, educație, cultură*. Vol.1, 12 februarie 2021, Comrat. Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, 2021, pp. 37-42. ISBN 978-9975-3496-2-8; 978-9975-3496-1-1. [Accesat: 05.08.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/122031
15. PRECUPEȚU, Iuliana. Introducere: repere ale cercetării recente de calitate vieții. În: *Calitatea vieții*. 2019, Vol. 30, nr. 3, pp. 203–206. ISSN 1844-5292. [Accesat: 01.08.2021]. Disponibil: <https://revistacalitateavietii.ro/journal/article/view/137>
16. МОРОЗОВА, Е.А., ШАБАШЕВ, В.А. Уровень жизни, качество жизни, социальная защищенность – общее и особенное. În: *Вестник КузГТУ*, 2005, nr.1, pp. 103-109. ISSN 1999-4125 [Accesat: 28.07.2021]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/uroven-zhizni-kachestvo-zhizni-sotsialnaya-zaschischnost-obschee-i-osobennoe>